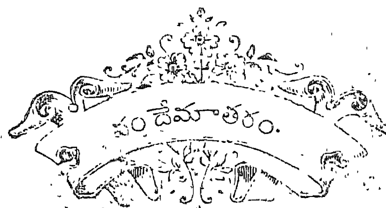

బాలవితంతువిలాపము.

ఇది

మాటూరి వేంకటసుబ్బారాయుఁడు

మాగిపూడి వేంకటశాస్త్రిగారిచే

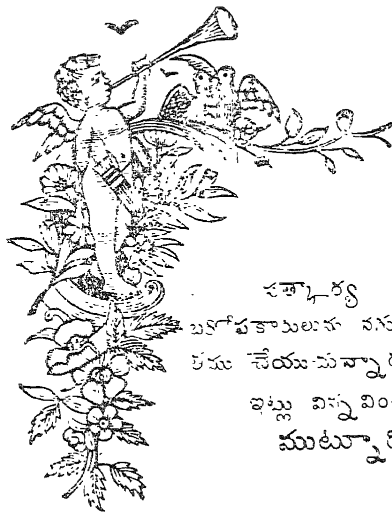
రచియింపఁబడె

బందరు

కృష్ణాస్వదేశీ ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రించి ప్రకాశింపఁబడియెను.

వెల 4 అణాలు.

అంకితము.

—:o:—

సత్కార్య శూరులును, స్వదేశోద్ధారకులును, జనోపకారులును నగు సంఘసంస్కర్తల కీకృతి నంకితము చేయుచున్నారము.

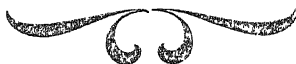
ఇట్లు విన్నవించు, సుధీజన విధేయులు,

ముట్నూరి వేంకటసుబ్బారాయుడు,

మంగిపూడి వేంకటశర్మ,

వందేమాతరం.

బాల వితంతు విలాపము

సీ॥ శృంగారవతికి సుందరాంగము బంగారంబు | [illegible]
కనులమనోహరికు మంగళకల్పభూషణంబు | పుష్ప[illegible]
హాసలోల [illegible] చేతి [illegible] | [illegible] సుధారసంబు
యువతికిం బెరటిలో [illegible] | భామ [illegible]

గీ॥ మహిళ [illegible]
భా[illegible] కస్తూరి [illegible]
జాణతన మేల? [illegible] సేల? సౌఖ్యమేల?
జవ్వనంబేల? [illegible] మేల? [illegible] మేల?

సీ॥ [illegible] మేల? నెఱజాణతన మేల? బంగారుతన మేల? పతిలేని [illegible]
[illegible] లేల? [illegible] లేని [illegible] లేల? పతిలేని సిరులేల? పతిలేని [illegible]
[illegible] లేల? ప్రియబాంధవ [illegible] లేల? [illegible] సుతులేల? పతిలేని [illegible]

[illegible] లేల? [illegible] లేల? [illegible] లేల? పతిలేని [illegible]

గీ॥ భాగ్య వస్తువు లవియేల? భాగ్యమేల?
రాజ్యమదియేల? ప్రాభవైశ్వర్యమేల?
శ్రీ[illegible] మేడలేల?
విద్యలవియేల? పతిలేని మగువలకును

[illegible]

[illegible]

[illegible] 3

[illegible]

సీ॥ అన్నంబు సున్నంబు హారంబు భారంబు | [illegible] కాపులు [illegible]
గ్రాసము

[illegible] తాపంబు [illegible] పాపంబు | [illegible]
నగము

[illegible] శుకములు పికములు | [illegible]
[illegible]

పాత్రంబు [illegible] ములుకులు | [illegible]
[illegible]

ఆ॥ వె॥ [illegible] తలు [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౫

[illegible] | [illegible] కాంత [illegible]
[illegible] | [illegible] కాంగ [illegible]
అ[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] కాంత [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] కాంత [illegible]

సీ॥ [illegible] కరము [illegible] । [illegible] గాక
సఖులతో [illegible] బాల [illegible] । వారి [illegible]? [illegible] గాక
విభుని [illegible] చెప్ప [illegible] । [illegible] పుత్రులు గాక
పాత్ర [illegible] లేని । కనులు కన్నె? [illegible] గాక

గీ॥ పతికి సుఖము గూర్చు భాగ్యంబు గాంచ
మేను మోసె? పెద్దమాను గాక
స్వర్గలోక సుఖము బడయంగ లేని
పడుచు జీవించె? పశువు గాక 7

సీ॥ కనకంబు భుజియింప గా జిహ్వ కింపౌనె? । నాయకుండు లేని యే కాంతలకును
అరగంట నేని నిద్దుర నొందవచ్చునే? । మగడు లేనట్టి వామాక్షులకును
మదికి నెమ్మది యొక్క మాటైన గల్గునే? । ధవుడు లేనట్టి పద్మాక్షులకును
సఖుల సాన్నిధ్యంబు సౌఖ్యంబు గూర్చునే? । యధిపతి లేని లోలాక్షులకును

గీ॥ తరమె? సల్పంగ ఘోర సంతాపవహ్ని
రమణుడే లేని యమ్మదిరాక్షులకును
నిల్ప శక్యమె? తను వరనిముసమైన
నధిపుడే లేని యవ్విశాలాక్షులకును 8

బాలవితంతు వివాహము.

సీ॥ మనుజుఁ డన్యోన్యస్త్రీల ప్రియబాంధవ్యముల్ | కలుగుటట్లైన తప్పుకాదు కాంబో?

పరిణయానలుగాక శిశువులు మనుచున్నె | గాఁగిలుచుండుట కేదకార

ణంబో?

స్త్రీపురుషులు కెల్లి చేఁగట్టునటుచుసే | కత మెలంగుట కేదకారణంబో?

పురుషులకే స్త్రీపరిస్వరముఁ గార్యములందుఁ | [illegible] గుట కేదకార

ణంబో?

గీ॥ అట్టిపరిణయ బంధంబు నందు మూర

స్త్రీప్రభవితవ్యమును విచారింపఁబోక

పైకమిచ్చిన వారికే బాలికలను

కట్టిపెట్టుట యిది యెట్టికర్మ? మకట! 9

సీ॥ దేహదార్ఢ్యముగల్గ ధీమహత్వముండఁ | బగినసాధనము సత్ప్రకారణంబు

అనుపమానమతాంకురాగ్రిబుద్ధులు గల్గఁ | బగినసాధనము సత్ప్రకారణంబు

జన్మదేశానవోత్సాహచిత్తులుగల్గఁ | బగినసాధనము సత్ప్రకారణంబు

దేశమాతృదేశ భక్తాగ్రిగణ్యులుగల్గ | బగినసాధనము సత్ప్రకారణంబు

గీ॥ అట్టిపరిణయములఁ జేయు పట్టులందు

నీడుజోడును మున్నుగాఁ జూడఁబోక

పైకమిచ్చినవారికే బాలికలను

కట్టిపెట్టుటయిది యెట్టికర్మ? మకట! 10

సీ॥ ఏకమత్యముఁ గూర్చి యువతీతలంబిల్లఁ | గట్టంగఁ జాలు సూత్రంబు పెండ్లి
ఇహపరలోక సౌఖ్యైక దాయకముగాఁ | బరగు మేటిసాధనము పెండ్లి
కాలక్రమాగత కష్టసాగరముల | దాఁటింపఁ జాలిన తరణి పెండ్లి
ఆమయదుఃఖంబు లణఁచి సౌఖ్యంబుగాఁ | జీవింపఁజేయు సంజీవి పెండ్లి

గీ॥ అట్టి పెండ్లిండ్లు చేసెడు పట్టులందు
సూక్ష్మమతి మారసృష్టులఁ జూడఁబోక
దంపతుల భావిగతులఁ దలంపఁబోక
వేసరింతురు కొందఱు వెఱ్ఱు లకట! 11

సీ॥ వైవాహికంబు లెవ్వరి సౌఖ్యసంతోష | ములనిమిత్తములుగాఁ దలఁపఁ బడెనో?
వానిలోపమున నెవ్వరికల కాలంబుఁ | గష్టముల్ పొందంగఁ గలుగువారొ?
తమజీవితమున సాధకబాధకములను | దలపోయ నెవ్వారు తగినవారొ?
ఐహికకష్టసౌఖ్యంబులం దెవ్వారు | తగఁ బాలుపంచుక తనరువారొ?

గీ॥ అట్టిదంపతుల పరస్పరాభిలాష
నెమ్మిఁ గనుఁగొనకయె యకృత్యమ్ముగాను
దల్లిదండ్రులె స్వాతంత్ర్య మెల్లఁ దాల్చి
చేయుచున్నారు పెండ్లిండ్లు చెనఁటు లకట! 12

బాల వితంతు విలాపము.

సీ॥ పొత్తిళ్లలోనున్న నెత్తురుకందుల | పెండ్లిండ్లు సేయభావించునొకఁడు
పురుషు నోచకమున్నె బొట్టెలనమ్మఁగ | బేరసారములఁ గావించు నొకఁడు
కన్నులు తెఱవని కసుగాయలనుగట్టి | పెట్టి వృద్ధులను సేవించునొకఁడు
పాలైన విడువని పసికూనలనుగూర్చి | వెసరాయబారి గావించునొకఁడు

ఆ॥వె॥ అత్త తాతయమ్మ యనుతొక్కుపల్కులే
పలుకలేనిచిన్ని పాపలకును
రామ రామ! ముందురానున్న దెంచక
చెనఁటియగుచుఁ బెండ్లి సేయునొకఁడు 13

సీ॥ మంచి సంబంధంబు మఱి వచ్చునో? లేదో? | యంచు లోలో సంశయించి యొకఁడు
కట్నంబు ముందింతకంటెను నధికమౌ | వలయునో? యంచు భీతిని యొకండు
మనము పూర్వాచారమును మానఁగా నేల? | యంచు దంభమున యోచించి యొకఁడు
చిఱుతనాఁడే పెండ్లి చేసిన గుణవంతు | లై ప్రతిష్ఠను దెత్తు రంచు నొకఁడు॥

గీ॥ పెండ్లిలోపలఁ బెండ్లిఁ గావింతుమేని
కలసి వచ్చును కర్చని తలఁచి యొకఁడు
దంపతుల భావి సౌఖ్యముల్ దలఁపఁ బోక
చేయుదురు పెండ్లి మూర్ఖులై చిఱుతలకును॥ 14

[illegible] ? [illegible]
[illegible]

[illegible] ? [illegible]
[illegible]

[illegible] ? [illegible]
[illegible]

[illegible] ? [illegible]
[illegible]॥

ఆ॥ వె॥ [illegible]
[illegible] ? [illegible]
[illegible]
చేయుదుము పెండ్లి చిఱుతలకును॥ 15

సీ॥ [illegible] యెన్నఁడు వచ్చునో నానో? యని చూచు । దాచి యున్నవి నాదు
భోజనములు
ద్వారమం దెన్నఁడు తోరణం బుండునో? । యని చూడ నున్నట యగును
నాకు
[illegible] నడపులు [illegible] తో నడుపంగ । సారె సారెకుఁ [illegible]
సాగు [illegible]
[illegible] గా మన పాప తలఁ బ్రాలు చూడంగ । నుల్లమం దుబ్బు లూరు
చుండు॥

గీ॥ కాంక్షఁ దీఱంగ నల్లుని కాళ్ళు గడిగి
ధన్యతను గన్యకను బ్రీతి ధారవోసి
వేడ్కఁ జూడ నేడ్కొ యటంచు విభుని వేఁడి
చేయుదుము పెండ్లి ముద్దులచి ఋతలకును॥ 16

ది॥ ముద్దు మున్నట్టి పీఁ ముక్కు ముక్కెర దాలుపఁ | పెట్టఁ దేమగలేఁ దము
ద్రక్షి తక్షి

ముత్యాల సాలకై సన్నైన మొగులదు | నవసేముఁ గెలుచుచుందు నక్కా నక్కా
తోటికన్నెకలతోఁ దుల్లఁ గూడి తిరిగుదాలై | దేవే నేపు నెంచుదు నేను
చెల్లి

సాంకలాను విన్న దింట్లో ... | ... ...
...

సీ॥ విభుని ప్రాణాలు పిసికించి వేచి గొనెను
నట్టి పరిపక్ష రాక్షసు లైన యూంపరి
పోరుఁ బడలేక యాధములై బొట్టి యలను
అమ్మ మున్నాను కటకటా! యాయులగాదా ॥ 17

ది॥ పెనకెం గోమ్ములు వచ్చినను సంబర మొకాని | తనయా సొమ్ముల మాటఁ దలఁచ
దొప్పదు

పెనకెం సోకలు వచ్చినను సంతసమొకాని | తన సు కోకల మాటఁ దలఁచ
దొప్పదుఁ

పెనకె రైకలు వచ్చినను కొరుక మొకాని | తనయ రైకల మాటఁ దలఁచ
దొప్పదుఁ

పెనకె పూకలు వచ్చినను హెచ్చరికకాని | తనయ పూకల మాటఁ
దలఁచ దొప్పదు

గీ॥ ఆకటా! ముక్కు పచ్చ లారని పసిపాప
సంగడికినిఁ బంపె యమ్మినట్లు
స్వార్థ పరత తల్లి మాసించి యున్నెడు
తల్లి సుతల పాలి భిల్లి కాదె? 18

సీ॥ కలిమి లేముల మాటఁ గలదైనఁ బలుకరు । శ్రీయుత శీలంబు చూడఁ బోరు
తెలివి తేటల సంగతిని విచారింపరు । సద్గుణైశ్వర్యంబు చూడఁబోరు
సంప్రదాయంబు వంశంబుఁ జింతింపరు । ప్రాయంబు చందంబు గోయఁ బోరు
విద్యయు నేర్పుంబు విచారించి చూడరు । సోయగంబుఁ బరీక్ష సేయఁబోరు

గీ॥ జాతి చూడరు వాదుల జాడఁగనరు
జంపతుల మానసంబు లెంచంపఁగనను
గలియు ననుకొందురో గాని కరుణమాని
శుల్కమున నమ్ముచున్నారు సుతల నకట! 19

సీ॥ పీటపైఁగూర్చుండఁ బెట్టినవేళను । మాతకై పెండ్లి కుమారుఁ డేడ్వ
తాళిఁగట్టెడువేళఁ బాలకై పోర్వెట్టి । గోలుగోలునఁ బెండ్లికూఁతు రేడ్వ
వరుఁడు సూత్రము ముడివైవ లేఁడని పురో । హితుఁడె కన్యకుఁ దాళిఁ నెలమిఁగట్ట
తలఁబ్రాలవేళ భీతిల బాలదంపతుల్ । వరుసవారావేద్య జరగఁజేయ

గీ॥ అలరి ప్రథమేగఁ బల్లకియందుఁ గూరు
చుండఁ జేయంగ నిద్రించుచుండు చిన్న
కందులకుఁ బెండ్లి సేయుటకంటె లక్క
బొమ్మలకుఁ జేసి మెచ్చుటల్ పొందరాదె? 20

సీ॥ అన్నమో రామచంద్రా! యంచు నేడ్చిన | చిట్టికఁగఁట్టిసంతు చేతికిచ్చి
కూరలతో నాఁడుకోనఁబోదునని యేడ్చు | తలఁచిని గొమ్ములనా సుఁడుగను
నేఁడి
పెద్ద మగని నాఁడు భీతిల్లి యేడ్చుచు | స్వామి మంచిమాటల బుజ్జగించి
కంతఁబునను నాళిఁగట్టఁబోవఁ జూచి | యని యేడ్వ వెల్లిన నకట.
ఏడ్చి

గీ॥ మఱియు నెన్నెని పథముల మాటిమాట
కేడ్చు బిడ్డలయేడ్పు లెట్టెట్టొయుండు
బలిమిచేఁ బెల్లిమంత్రములు సలుపునట్టి
పెండ్లియును పెండ్లియే? పెద్ద పెండ్లిగాక॥ 21

సీ॥ మొట్ట బాల్యాదక్షములఁ బాణిభయములా | గంపించు నిష్ఠగఁ గడు
నేఁడు
పదముల విద్యాలసద్గుణవ్యాప్తికి | సంపూర్ణ విఘ్నంబు సంభవించు
సమకళా గుణవయ స్సౌందర్య మహితులు | కానని డెందమ్ము
గనియుటనుదు
డెంపముల్ గలియుకపుంజిన రాజకీయముల్ | సపనసౌఖ్యంబులు పాసిపోవు

గీ॥ జనపదులు నెల్ల సిరవంబు జంపుకొలసి
తాను సంసారమున రక్తి తగ్గిపోవు
నోసఁగు లెన్నెని యొనరించి బోనఁగుచుండుఁ |
గాన బాల్య వివాహముల్ మానరయ్య! 22

[illegible] కంటె పెండ్లి కారణములు

[illegible] కంటె పెండ్లి కారణము

[illegible] కంటె పెండ్లి కారణములు

[illegible] కంటె పెండ్లి కార

ణములు

క. [illegible] యుఁ
[illegible]
[illegible] కంటె పెండ్లి
కారణములు ప్రబలకారణములు॥ 23

[illegible] వృక్షమునకు పెండ్లిండ్లు। [illegible] కాదు

[illegible] విద్యకు పెండ్లిండ్లు। వారి వాంఛలంట నవ్వు కాదు

కనుచుండఁ గడుకొంబుఁ గొనుటకు పెండ్లిండ్లు। [illegible]

[illegible] కాదు

[illegible] దుఃఖంబు విడుటకు పెండ్లిండ్లు। [illegible] కల్ల కాదు॥

గీ. భవనము వనమ్ముగాఁగ నిప్పుడగఁ జేసి
యాతుల నాతుల పంపతులను నవయామలయుఁ
జేయు ప్రజ్ఞకు పెండ్లిండ్లు చేటుఁజేయు
[illegible]హములనియంట సంశయావహము కాదు॥ 24

సీ॥ చిలుకరాణెంపు రాచిలుక కూనలఁ బెంచి । పెంచి పిల్లికి సమర్పించినట్లు
పెఱిఁగి చేసెప్పుగా బెల్లుగానంతఁ బండఁగాచి । కాకి కర్పించి కలఁచి
గ్రిచినట్లు
చేతులారఁగ నెయ్యి చేది పోషణఁ జేసి । చేసి పూవీఁగలఁ బడసినట్లు
పంచి స్నేహముఁ బాత్ర నెలకఁ జేరఁగఁ దీసి । త్రిస్తి పెన్నుని నోటఁ బెట్టినట్లు

గీ॥ పది నెలలు మోసి మముఁ గాంచి పాలిపోవుఁ
బెంచి మాయూలమున సేకరించి ధనముఁ
దుడకఁ జేర్చి మను బంధంబుఁ ద్రుంచి మున్ను
పుణ్యములఁ గప్పెంతురే! తల్లులార!॥ 25

సీ॥ మిసమిసలాడెడు మిసిమి బంగరు చేల । మెఱుఁగు బొమ్మకును గట్టినట్లు
తోరంపుఁ గలువొద్ద దొండసంపెఁగ మాల । కాకిముక్కును వ్రేలఁ గట్టినట్లు
నిగనిగమను నింద్రనీల మాణిక్యంబుఁ । గోనెపాతరమును గూర్చినట్లు
విలువలమానెదు రత్నంపు దీపము శూన్య । నిలయమధ్యమునందు నిల్పినట్లు॥

గీ॥ దయయు దాక్షిణ్యమును బాప భయము మాని
శల్యమున కాసపడి కడుఁ జాల్యవృత్తి
లేతవయసునున్న బాలికలఁ బట్టి
ముసలి పెద్యాల పాల్సేయు టనదుఁ గాదె?॥ 26

సీ॥ [illegible] యను [illegible] గోష్ఠ్యంబును [illegible] । బూడిదపాల్గఁ బారఁ
బోసినట్లు
మేలైన [illegible] ముత్యాల [illegible] । [illegible] చేతి కందించునట్లు
[illegible] మాణిక్యముల్ । పుచ్చుపండ్లకు వెలఁబోసినట్లు
[illegible] మేకపిల్లలఁ బోషించి । [illegible] నట్లు॥

తే॥ పయము దాక్షిణ్యమును బాప భయము మాని
తెల్లమున కాసపడి కడుఁ జల్లనైనట్టి
తేటపయసునమున్న పాలికలఁబట్టి
ముసలిపయ్యాల పాల్సేయు టనదుకాదె? 27

సీ॥ [illegible] మనసును మంచి [illegible] తలంపులను । [illegible] కొట్టినట్లు
[illegible] ముత్యములకై [illegible] । [illegible] బట్టి [illegible] నట్లు
[illegible] కొంటకై [illegible] । [illegible] పెట్టుతోఁ [illegible] నట్లు
[illegible] మాయింటఁ గాపాడించి । యింటికి [illegible] నట్లు॥

తే॥ [illegible] దోసమున [illegible]
తెల్లమునకాసపడి కడుఁ జల్లనైనట్టి
తేటపయసునమున్న పాలికలఁబట్టి
ముసలిపయ్యాల పాల్సేయు టనదుకాదె? 28

సీ॥ అతి బాల్యమున వివాహంబు సేయుటకంటెఁ | గుత్తుకఁ గత్తిచేఁ గోయరాదె?

కడువృద్ధునకు బిడ్డఁ గట్టిపెట్టుటకంటెఁ | బుట్టఁగానె విషంబుఁ బెట్టరాదె

కష్టమూర్ఖునితోడ జోడుఁ గూర్చుటకంటెఁ | దెంపున గంగలోఁ దింపరాదె?

కన్యకంబుఁ గొని సొమ్ముఁ జుల్కఁ జేయుటకంటెఁ | పెద్దమ్మవారి కర్పింపరాదె!

గీ॥ ప్రాణపదముగఁ బెంచు మేలైనకసుబు
కలుగఁగలిగిన మంగలి కత్తిపాలు
చేయుకంటెను బ్రాణము తీయరాదె?
మనుజనములార! యోతల్లిదండ్రులార!॥ 29

సీ॥ వరలక్షణముచేఁ దది వాంఛచే నొక్కండు | పిల్ల నొక్కనిఁ బెంచుఁ దీర్పు నొకఁడు

గొప్పసంబంధమన్ కోర్కెచే నొక్కండు | మేనరికంబన్న మేర నొకఁడు

ప్రాఁత చుట్టరికమన్ ప్రీతిచే నొక్కండు | పెండ్లికాదనుసంశయమున నొకఁడు

తల్లిదండ్రుల యాజ్ఞ దాఁటలేకొక్కండు | స్వల్పధనంబన్న భ్రాంతి నొకఁడు॥

గీ॥ ఇల్లటపు టల్లుఁడైయుండ నెంచి యొకఁడు
నత్తవారింట యాస్తిపై నాస నొకఁడు
ముందు ముప్పేఁడులంగ కిన్నేండ్లు మున్నె యిడుదు
పెండ్లి యాడుమనుచున్నారు పెద్దవారు॥ 30

సీ. పద్మభవుఁ డెత్తెంచి పసుపిన కంటెఁ । బాపించ నెవ్వరుఁ బూనరైరి
తనయొక్క ప్రస్తావమంచియును [illegible]ఘటించు । నారవిద్యాధను [illegible]
ప్రసవింపఁ జేయన్న [illegible] న్నాడుకరికెంబు । మానవ్రతము నెల్ల మానవలయు
[illegible] జేసిన్న నమానా [illegible]యుందుఁ । పడక [illegible] [illegible]

పసుపుకుంకుమ పత్తిక [illegible] నౌగదేమి
పెద్దకాండ్రకు భోగంబు కలుగునటులఁ
[illegible]గా మేల్పు చేయన్న [illegible]
పెండ్లిచేయుదు రన్నారి పెద్దవారు. 31

సీ. వేమిమాఘ మంబు శీతస్నానంబు సేయుచో । [illegible] వడఁక [illegible]
తీయమెట్టి భోజనముల్ ద్రెళ్ళుచోఁ దినరాక । యాకాశంబు బ్రాకి
యంచు నేడ్తు
కొత్తవస్త్రము గట్టుకొని విల్వఁగా లేక । యచ్చటివారి [illegible]
అన్న ప్రదక్షిణం బాచరించుచునొపల్ । దీని [illegible]
గీ. పట్టుపై నుండఁగను లేక పాటవంబు
చెట్టి బొట్టెలఁ బెండ్లియై చెట్టఁబట్టు
పెద్దవారికి వేలాయు వెక్కిగాక
యేమిసౌఖ్యంబు? పెండ్లాని కేమిసుఖము? 32

సీ॥ బెబ్బులి కడ లేడి పిల్ల పొందుసుఖంబు । శరభంబు దరిహరి పొందయు సుఖము॥
పిల్లి దగ్గరఁజిన్నిచిలుక కాంచుసుఖంబు । ఫణిచెంగటను గప్ప పడెడు సుఖము॥
ఎలుఁగు సన్నిధిఁజీమ యెనయునట్టి సుఖంబు। నసురయొద్దను నసుండందు సుఖము॥
యమునిముందర దుష్టుఁడనుభవించు సుఖంబు । బకముచెంతను జేప పడయు సుఖము॥

ఆ॥ హరిసమీపమందు గరిపొందు సుఖమును
బల్లి యెదుటఁబాము పడుసుఖంబు
ననుభవించుచుండు ననవరతంబును
బాలభార్య వృద్ధ భర్తయింట॥ 33

సీ॥ పేదవాఁడనటంచుఁ బెద్ద కూఁతును జైత్య। రోగికిచ్చెను వేయి రూప్యములకు
ఋణముఁదీర్తు నటంచు రెండవ సుతనిచ్చెఁ । బేడివానికి వేయి మాడలకును
యజ్ఞంబుఁ జేసెదనంచు మూఁడవబిడ్డ । వెయివరాలకు నొక్క వెఱ్ఱికిచ్చె
కఠినాత్ముఁడై నూఱుకాసులకును మూఁడు। గాళ్ళముసలికిచ్చెఁగడకునన్ను॥

గీ॥ రత్నములవంటి బిడ్డల జాళ్ళపాలు
చేసియును దాను జేసిన దోసమునకో?
బాగుపడలేదు మాతండ్రి; బాగుపడునె!
కన్న బిడ్డలనమ్ము రాక్షస ఖలుండు॥ 34

సీ॥ బొమ్మల పెండ్డ్లపోల్కె బాలల పెండ్లి । యింపుఁగొల్పునటంచు నెంచి యెంచి
మనుమరాలి వివాహమును జూచి మోక్షింతు । తాత యవ్వయటంచుఁ దలఁచి తలఁచి
సుతపుష్పవతి యైనచో బ్రాహ్మణ్యమే । పోవునంచెద భీతిఁ బొంది పొంది
కల్యాంబుఁగొని యొక్కచో నెడ్డకిడినడ । బిబ్బిడి యగునంచు నుబ్బి యుబ్బి॥

గీ॥ వసుఁడు లేనట్టి యొక ముదివరునకును
నేండ్లెనిమిది నిండకమున్నె పెండ్లిచేసి
కొలఁదినాళ్ళకె నన్నొక కుంకఁజేసి
దనుజసములైరి నాతల్లి దండ్రులకట!॥ 35

సీ॥ పాలునీళ్లను బోలెఁ బాయకతగుసతి। పతులనొండొరులను బాపినావొ?
తావియుంబూవు చందమున నైక్యముగల్గు। దంపతులకుఁ బగల్ దాపినావొ?
చిలుకయుంగోరువంక వలె మైత్రిగలవధూ। వరులకారాటంబు నెరపినావొ?
వలపునమించుగువ్వల లీలవిహరించు। జంపతులను వేఱుసలిపినావొ?

గీ॥ తత్ప్రతిఫలంబు సుమ్మిది తప్పదనుచు
ప్రాఁతఫలమంచునోర్వఁ జూతురిపుడు
తాముచేసిన కార్యంబుదలఁపఁ బోక
తగవుమాలిన నాతల్లిదండ్రులకట! 36

సీ॥ కలికిపల్కుల రామచిల్కజంటను బాసి । పంజరంబుల బాధపఱచి
నానొ?
కవగూడి పొల్చు జక్కవయుగ్మ మెడఁబాపి । పటుతరంబుగ బాధపఱచి
నానొ?
ప్రియము మై విహరించు పికయుగంబును బాపి । హాసంబునకు బాధపఱచి
నానొ?
మధువానిఁ గ్రీడించు మధుపద్వయముఁ బాపి । పరితాపమందఁగ బాధపఱచి
నానొ?

గీ॥ ఏమొ నే నెవ్వరో గొలకంకపతులను
బాసి యమాలి బలుబాధ పఱచినానొ?
దెవ్వలంపెది కుసుమవశ చెప్పవసుచుఁ
పల్లిపండ్రితె యిప్పుడో దార్తు రకట! 37

సీ॥ భర్తను గోల్పోవఁ బలవించు కామినిఁ । జెలఁగినవ్వులను గేలిచేసినానొ?
నాథునిఁ బాసి చింతల నొందు కాంతను । గాంచి మేలంబుఁ గావించి
నానొ?
పతివిడ నాడిన పడ్తాక్షి నక్షించి । కూడని యొకసక్కిమాటనానొ?
ప్రాణనాథుని పొందుఁబడయ నేరకయుండు । నబ్జాక్షి నేపించి మాటఁ
నానొ?

గీ॥ ఇంక నెవ్వరిఁ జూచి గర్వించినానొ?
ప్రాగ్భవంబునఁ దద్ఘోరపాపమిట్లు
ప్రాణనాయకుఁ బొందెడఁ బాపెననుచుఁ
పల్లిపండ్రితె యిప్పుడో దార్తు రకట! 38

సీ॥ ధనముకై యాశించి మనుమరాలఁ ద్రుంచి। తనయ నమ్మిన తల్లిదండ్రులార!
కులమైత్రులను లంచమిచ్చి పట్టఁగా! సౌరవహారంబులఁ బోల్చిన మాయబావలార!
పప్పుభోజనములకై బొజ్జఁ బెంచి తన। ప్రియములాడిన పెండ్లి పెద్దలార!
బహుమతులై యుండి బహుమతుల్ గోరెడు। శోభనమ్ము వివరించిన జ్యోతిష్యు
లార!

గీ॥ అసురసములార! నిర్దయస్వాంతులార!
కఠినహృదయులార! నాపాలి శత్రులార!
కారణం బీవిపత్తునకు మీరె కారె?
చలముతీరెనె? మీకసుల్ చల్లబడెనె? 39.

సీ॥ సోముఁ గేరెడు లేఁత మోమునఁ గస్తూరి। రేఖపోయి విభూతి రేఖవచ్చె
తళతళలీను నిష్టంపు గాజులు పోయి। కేలమోడైన పట్టీలు వచ్చె
మృదువైన వన్నెచీరెలుపోయి నెమ్మేన। ముతుకనూల్ నైనుదోవతులు
వచ్చె
గళమున భూషణావళిపోయి తులసిమా। లికలు రుద్రాక్షమాలికలు వచ్చె

గీ॥ కలికి కాళ్ళఁ గన్నుఁగవను నీలంపుఁగ
జ్జలముపోయి యశ్రుజలము వచ్చె
బాధ లెన్నఁ దరమె! బాల్యవైధవ్యంబు
దుస్సహంబు మిగుల దుస్సహంబు 40

సీ॥ మృష్టాన్నములఁ గడుపార భుజియించు టది మాని । యేకభుక్తము సేయఁ గృశింప వలసె
అనుపమభోగంబు లనుభవించుటమాని । భోగులఁ జూడఁ గాంచి వేఁగ వలసె
శుభశోభనంబులు చూడఁ బోవుటమాని । తీర్థయాత్రలకంచుఁ దిరుగ వలసె
పూవు పాన్పుశయ్యల మేను జేర్చుటమాని । బండ నేలలయందు పండ వలసె

గీ॥ చందనాది సుగంధ చర్చలను మాని
కాయమున బూదిపూఁతలు పూయవలసె
నిట్టికష్టంబు లెట్లు సహింతు నకట!
బాల్య వైధవ్య మతి దుఃఖభాజనంబు 41

సీ॥ దేవకుసుమహారముల్ ధరించు హస్తముల్ । పేడ సేవనముల కర్పింపవలసె
ఘనసారగంధ మాఘ్రాణించు నాసిక । కూరవాసనల మూర్కొనగ వలసె
శయనగేహమున వాసముఁ జేయు నెమ్మేను । వంటయింటను కూలఁ బడఁగ వలసె
దిన మొక్క క్షణముగాఁ జనునట్టి కాలంబు క్షణ మొక్క దినముగాఁ గడపవలసె

గీ॥ ఇప్పిరో! దుర్నిరీక్ష్యంబు దుస్సహంబు
దుస్తరంబు దురంతంబు దుర్దమంబు
దుర్భరంబు దుర్వ్యాహంబు దుఃఖదంబు
బాల్య వైధవ్య మనుభవింపఁగ వశంబె? 42

సీ॥ రంగుచీరల ననురాగంబు పోలేదు । ముల్లుచీరలరక్తి మానలేదు
పూలచీరలయందు బాళి తీఱఁగలేదు । సన్నచీరల సక్తి సమయలేదు.
జలతారుచీరెల వలపు చెల్లఁగలేదు । మల్లెచీరెలఁ గోర్కె మల్లలేదు
పట్టుచీరెలయందు భ్రమ మానగాలేదు । తోపుచీరెలఁ బ్రేమ తొలఁగలేదు.

గీ॥ రకరకంబులైన రైకలమీఁదను
మనసుదీరలేదు తనదుసాటి
చెలులు ముద్దిసుసుల చీరెలఁ గట్టఁగ
నైనుగట్టి నేను నైపఁగలనె ? 43.

సీ॥ బండ నేలను నేను బడియుండఁ బరుపుపైఁ । బండ మీ మనసులే భంగి నొప్పె
చన్నీళ్ల నేను మజ్జనమాడ వేన్నీళ్ల । స్నాన మెట్లొర్చె ? మీమానసంబు
నిశ లెల్ల వగలచే నేఁ గృశింపఁగ సు నే । కరణివచ్చెను? మీకు గాఢనిద్ర
కొయ్యరొట్టెలు మెక్కి గోడు నేఁ జెందంగ । మృష్టాన్న మెట్లు మీ కిష్ట మయ్యె ?

గీ॥ చిన్నవయసుననుండి మీ జీవములకు
నుస్సురనియేడ్చు ననుఁ జూచుచుండి యకట !
వృద్ధులై యెట్లు సుఖియింప నిచ్చగలిగె ?
దనుజజనములార ! యో తల్లిదండ్రులార ! 44.

సీ॥ మల్లెపువ్వులఁ జామంతి పువ్వులజాజి । విరులను గనుఁగొన్న తరుణ
మందుఁ
బచ్చకర్పూరంబుఁ బండువెన్నెలమంచి । గంధంబుగాంచిన క్షణమునందు
శృంగార వనముల బంగారునగలను । మేలిచీరలఁగన్న వేళయందు
సొగసగు శయ్యలవగగుల్కు చిత్రముల్ । డోలికల్ వీక్షించు కాలమందు

గీ॥ మించుటద్దంబులను దిలకించునపుడు
బండుటాకులు కన్పట్టు పట్టునందుఁ
బ్రాణనాథునిఁబాసిన పడతిమనసు
శోకసాగర మగ్నంబు గాకయున్నె ? (౫)

సీ॥ పెండ్లివారిండ్లకుఁ బేరంటమునకేగు । మించుబోణులను వీక్షించునపుడు
విభులకుఁ గర్పూర విడియంబు లందించు । చంచలాక్షుల నిరీక్షించునపుడు
గురుల చిక్కడలించి విరులయెత్తులఁదాల్చు । కాంచనాంగులఁ దిలకించు
నపుడు
సరస సల్లాపముల్ వరుసతోఁగావించు । నంచయానలవిలోకించునప్పుడుఁ

గీ॥ జిత్త మెరయ ససమ్యాంబుఁజెంది కుంది
విరహపరితాపమునఁ బురపురనుబొక్కి
సొక్కి తమిఁజిక్కి తాలిమిఁ దక్కి సుర్కి
పొందునావెత నేమనుకొందు నకట!

సీ॥ సెజ్జపైనుండి లేచినవేళఁ గన్పడు । నో? యంచు నోరల నొదుగుచుండ్రు
పొరుగూరుపైనమై పోవుచో నెదురేగు । చెంచునో ? యని సంశయించు
చుండ్రు
శుభకార్యములఁ దాము చూడఁ బోయెడు పట్ల । వెంటనే గఁగఁజూచి
విసుగుకొండ్రు
కూడుఁ గుడ్డయునాలి కొంపఁ జేరెనటంచుఁ । గోపించి పలుమాఱు గొణు
గుకొండ్రు

ఆ॥ పచన మెంత శుచియు పచిఁ గల్గఁజేసిన
నేదొ వంక లెంచి యీసడింత్రు
దయనుమాలి తల్లి దండ్రులే పుట్టింట
బాల విధవ బ్రతుకుబ్రతుకె బ్రతుకె ? 47

సీ॥ పతిపాదపద్మముల్ భక్తితోఁబూజించి । పుడమిపైగరిమంబుఁ బొందు
టెట్లు?
ముద్దుముచ్చటదీఱ ముత్తైదువులఁగూడి । పేరంటమునకింక వెళ్లు టెట్లు
బిడ్డలఁగని పెంచి ప్రేమతో ముద్దాడి । లోచనోత్సవముగాఁ జూచు టెట్లు?
నా నెచ్చెలియితండు నామనోహరుఁడంచుఁ । జెలులకుఁ జూపించి చెప్పు
టెట్లు?

గీ॥ చుట్టములయిండ్లలో శుభశోభనములు
కలుగువేళలసరివారిఁ గలసిమెలసి
పోవుటింకెట్లు? నేవట్టిపుణ్యహీన
రాలనైతినె? యకట! యింకేలబ్రతుకు 48

సీ॥ కన్నబిడ్డలఁ గూర్చి కరుణ నక్కునఁ జేర్చి । చెక్కులు ముద్దాడి సొక్కి సొగసు
ఉయ్యాలలందుంచి యొయ్యారముగ నూచి । జోలపాటలు పాడి సోలి సొబగు
సంజచాయను జూపి చందమామను జూపి । లాలించి పోమన్న మేలి హాయలు
గోర్వంక యనిపించి కూనలఁ గనిపించి । ప్రియముపై బువ్వఁ దినిపించు భాగ్యము

గీ॥ లలితభూషలు పలువ లలంకరించి
యిరుగుపొరుగుల పిల్లల నెనసి మొనసి
యాటలాడంగఁ బోఁడఁ గాంచి యలరుసొంపుఁ
బడయనోచనితనపు పాపములమునున్న 49

సీ॥ ఎలనవ్వు నవ్వుచు నెలమి మైఁ గేలెత్తు । కొమ్మని యెత్తుచోఁ గ్రొత్త సొలపు
లీలతోఁ బనయంత లేచి సారెకు నేల । విద్దెముల్ సేయుచో ముద్దుఁ జెలువు
లలిమీఱ వల్లవల్లనఁ దప్పటడుగులు । వేయునప్పుడు తోఁచు వింత మురువు
తొక్కుపల్కులు తేనె తొలుకంగఁ బలుకుచోఁ । గనుపట్టు నక్కి యక్కజపు సొగసు

గీ॥ కన్నబిడ్డలకడఁ దనగన్నుఁ దోయి
కఱవుదీఱఁగ మగనితోఁ గాంచలేని
పాపినగు నన్నువంటి నిర్భాగ్యబాల
విధవజన్మంబు పృథివి పై వృథయె గాదె ? 50

సీ॥ తల్లియేవాయఁగాఁ దలపోయుచుండంగఁ । దండ్రియేనిర్దయత్వంబు దాల్ప
నన్న లేపలుమాఱు లాగ్రహించుచునుండఁ । దమ్ములేయలఁతిఁగాఁ దలఁచు చుండ
వదినెలేచలపట్టి బాధించుచుండఁగా । మఱదండ్రి మర్యాదమానియుండ
జెలియండ్రుమన్నన సేయకేమరియుండ । నక్కలేపరుషంబు లాడుచుండ

గీ॥ నన్నిఁటికిసైచి పగలురేలనకయోమిఁ
గూర్మికనుపట్టఁ బట్టింటఁ గూటికొఱకు
గుడ్డకొఱకును బానిస కూఁతులట్లు
బాలవిధవలు పడుపాట్లు బల్కఁదరమె ? 51

సీ॥ చిత్తేశ్వరునిరూపుఁ జిత్రింబునను వ్రాసి । మెప్పించిపొందెడు మేటి సుఖము
ప్రాణేశ్వరునిమీఁదఁ బదపద్యములుఁగూర్చి । యలరించిపొందెడు నమిత సుఖము
కాంతునికడనమఁగర్భసూక్తులుపల్కి । కరఁగించిపొందెడు పరమ సుఖము
చెలువునిచెంతనం చితవిలాసముచూపి । వలపించిపొందెడు వరసుఖమ్ము

ఆ॥ విభునిసరసమిగుల విన్నాణములనొప్ప
కట్టుపనులఁబూస గ్రుచ్చుపనుల
నైపుణములనెల్లఁ జూపిచొక్కించుచు
పొందుసుఖమదెంత పుణ్యవతికొ? 52

బాలవితంతు విలాపము.

సీ॥ ఆఁడుజన్మంబెత్తి గోడుఁ జెందుటకంటె । నగమొ? పాషాణమో? యగుట మేలు
పుడమివేల్పులయింటఁ బుట్టువొందుటకంటె । నడవిలోఁ బెద్ద ద్రుమమగుట మేలు
వృద్ధపిశాచంబు కిల్లాలగుటకంటెఁ । బరివిమల బ్రహ్మచర్యంబు మేలు
బాలవితంతువై వగచుచుండుటకంటె । యోగినినై కాననుంట మేలు

గీ॥ పొట్టకును బట్టకును జేరి పుట్టినింట
బానిసలరీతి రేలును బగలునకట
పనులు సేయుచుఁ బలుపాట్లుపడుటకంటెఁ
తటుకునవిషంబుఁ ద్రావి చచ్చుటయె మేలు 53:

సీ॥ అత్యంతదారిద్ర్య మనుభవింపఁగవచ్చు । బాలవితంతువై బ్రతుకరాదు
బలురోగములచేత బాధనొందఁగవచ్చు । బాలవితంతువై బ్రతుకరాదు
ధనకామినులయింట జనియింపఁగావచ్చు । బాలవితంతువై బ్రతుకరాదు
సేవాప్రవృత్తిచే జీవింపఁగావచ్చు । బాలవితంతువై బ్రతుకరాదు

ఆ॥ వితతపాపియగుచు బ్రతుకంగవచ్చును
బాలవిధవయగుచు బ్రతుకరాదు
మతివిహీనయగుచు బ్రతుకంగవచ్చును
బాలవిధవయగుచు బ్రతుకరాదు 54.

సీ॥ కాళియుం డియలును గడియాలుఁ దీయంగఁ । దలచుచోఁ నెమ్మేను జలదరిల్లి
నిగనిగన్నించు బలెనిడుద పెన్నెఱిగుంపు । ఖండింప నెంచుచోఁ గంప
మొందె
కాంతుల నీను చొక్కంపుఁ జేగాజులు । పొడిసేయఁబూనుచో నొడలు
మఱచి
గోముదవ్రేలు చక్కని పుత్తెఁబుటుకునఁ । త్రెంపంగఁ గడంగుచోఁ స్పృహను
దప్పి

గీ॥ సన్న పుట్టంబు నెసఁగించి సైనఁబట్టఁ
గట్టఁజేయుచోఁ బ్రాణంబుకడను బట్టి
కాంతలుండంగ దయమాలి కన్నవారె
వికృతరూపులఁగాఁగఁ గావింతు రకట ! 55

సీ॥ సన్నకుంకుమరేక సున్నయైన మొగంబు । పగలింటి చంద్రబింబంబు గాదె
ఒసపరి వగలెల్ల నూడ్చిన నెమ్మేను । పూవులంగోసిన తీవ గాదె ?
నూనెరాయకయున్కి నునుపు దక్కిన నెఱుల్ । చమరీమృగంబు వాలంబు
గావె?
జాలువారెడు నశ్రుజలముఁ గల్గిన కనుల్ । మంచునఁబ్రోఁగు తామరలు
గావె?

గీ॥ గద్గదిక దోఁపగాఁ బల్కు కల్కి పల్కు
వికృతవాసంతికేతర పికము గాదె?
మోదమును దక్కి భూభోగములను రోయు
బాలవిధవయె జీవచ్ఛవంబు గాదె? 56

సీ॥ నిత్యశృంగారంబు నిష్ఫలంబైపోయెను | సుమయుతకేశపాశమును బసుపుగలదె
కాటుకగౌరి బల్కానల పోలాయెను | కస్తూరులసి కోలగాకపోయెను
మోచేతి పట్టంబు మొదల వ్యర్థంబాయె | నల్లచుక్కయు మేలు నలుప
దాయెను
వరలక్ష్మియైన నాపదఁబాపరాదాయె | చిట్టిబొట్టును త్రిశంబు చెల్లదాయె॥

గీ॥ తద్దినోములైనఁ దప్పింపలేవాయె
భారమైన యీ విపత్తునుండి,
నోములెందునైన బాములఁబాపునే?
వనజముఖుల వెట్టితనముగాక!॥ 57

సీ॥ దయలేనివారలఁ దలిదండ్రులుగఁజేయ| దైవమా! నాయందుఁదప్పుగలదె?
కడుబీదబాపల కడుపునఁబుట్టింప | దైవమా! నాయందుఁ దప్పుగలదె?
ముసలియన్ మొసలికి ముడిపెనుగాఁజేయ | దైవమా! నాయందుఁ దప్పు
గలదె?
పసితనంబుననె నాపతినిఁ జంపుకపోవ| దైవమా? నాయందుఁదప్పుగలదె?॥

గీ॥ జోడుపిడకి నాయీడు జోడుచెలులు
వేడుకల పెళ్లిలో నోల లాడుచుండ
జోడుగూర్పక నన్ను విజోడుచేయ
దైవమా! దీననాయందుఁదప్పుగలదె?॥ 58

సీ॥ కొమ్మలతోఁ గూడి బొమ్మల పెండ్లిండ్లు । చిత్తంబు రంజిల్లఁ జేయలేదు
వండి గుజ్జనగూళ్లు వనిత బంతులఁ దీర్చి । విందుబోణులకు వడ్డించలేదు
నెయ్యంపువారంద్రతతో నెయ్యంబు రెట్టింపఁ దూఁగుటుయ్యాలలం దూఁగ లేదు
పసుపుఁ గుంకుమమును బదిమంది చెలులకు । వేడుకతోఁ బంచిపెట్టలేదు॥

గీ॥ పక్కిఱాతలఁ జేఁబూని యొక్కనాఁడు
చక్కఁగా పిడియంబును నలుపలేదు
కటకటా! దయ్యమా! యింత కరుణలేక
కుసుకముంతయు నిప్పుడే కూల్పఁదగునె?॥ 59

సీ॥ అప్పగారాయ లప్పచ్చులు వ్రాసె । చేమలుఁ జెలులతో నాడలేదు
అటుకే పీటయందు యాలకూరలు నేడు । జోడుచేడెలతోడ నాడలేదు
కనుమూసి గంతలఁ గొంబాలయాటలు । వేడుకతోఁ గూడి యాడలేదు
ఒప్పులకుప్పలు నోమనగుంటలుఁ । దోడిబాలికలతో నాడలేదు॥

గీ॥ గోడిపట్టెలు గొబ్బిళ్ళు నాడలేదు
తక్కఁగల్గిన క్రీడలఁ దనివిదీఱ
నాడలేదప్పె నా మేలు చూడలేక
మాలదయ్యమ! నన్నిట్లు మూలఁద్రోసితె॥ 60

సీ॥ పండుగనాఁడైన నిండువేడుకతోడఁ । బట్టుపుట్టంబులఁ గట్ట[illegible]
మవ్వంబుగాఁ గురుల్ దువ్వి బల్ సొంపుగా । [illegible]
[illegible]
ఇరుగు పొరుగువారి సెరవు తెచ్చుకగ్గొనఁ । [illegible]
[illegible]
తోయజాననలతోఁ గూడి [illegible] । [illegible]
[illegible]॥

గీ॥ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]॥ (61)

సీ॥ [illegible]వారింట నే[illegible] । [illegible]
కన్నవారలయింట [illegible] । [illegible]
బంధువులిండ్లలోఁ [illegible] । [illegible]
[illegible]
[illegible] జీవనంబు [illegible] । [illegible]?

గీ॥ ఇంక [illegible]? [illegible]?
జీవయాత్రి[illegible] నా [illegible]!
బ్రతుకఁ[illegible]
దయను గాని [illegible]! [illegible]॥ 62

సీ॥ అమ్మరో! మీపుణ్యమయ్యె! మీదయ, యంచుఁ । బెఱవారిఁజాల సేవింపఁ
జాల
చేఁజాచి చెంగుఁజాచియుఁ దేహియటంచుఁ । దీనతఁజాలఁ బ్రార్థిం
పఁజాల
"అనద ననాథ నన్నాదరింపరె"! యంచుఁ । గృపపుట్టఁజాలఁ గుయ్యి
డఁగఁజాల
"గతిలేదటంచు నిర్గతిమీరెగతి!" యంచు । వెతలెల్లఁజాల విన్పింపఁ
జాల॥

గీ॥ పసుల కొంపలలోఁజేరి పనులు సేసి
దాసివలె హేయముగఁ బొట్ట వోసికొనుచు
బ్రతుకఁజాలను గతిలేని పాపినన్ను
దెంపునను జంపుకొనిపోవె! దేవదేవ!॥ 63

సీ॥ ఫలమును రుచియును గలసియుండెడురీతి । విభుఁడు నేనును గూడు వేడుక
యును
సుమము మరందంబు నమరియుండెడుభాతి । పరుఁడు నేనునుగూడు వైభ
వమును
వాక్కును నర్థంబు పఱలుచుండెడుభంగిఁ । బతియు నేనును గూడుపొందు
నయును
శశియు శీతలతయు జానుమీఱెడుమాడ్కి । సఖుఁడు నేనునుగూడు సంత
సమును॥

గీ॥ మాలదైవమ! యీజన్మ మధ్యమందు
నాకు లేకుండఁజేసి యన్యాయముగను
బాధఁబెట్టెదవేమి లాభంబునీకు?
నబలననియైన జాలిలేదాయె నకట!॥ 64

సీ|| రమణుండు [illegible] మనసం[illegible] | [illegible] పొందుమనసు

మగఁడు [illegible] | [illegible] పొందుమనసు

ధవుఁడన్యపుర [illegible] | [illegible] పొందు

మనసు

నాథుం[illegible] పుష్పములు శిరమున నంటుచోఁ బొందుమనసు||

గీ|| నోఁచఁజాలని నావంటి మందభాగ్యు

రాలిజీవన మెన్ని చందాలనైన

వ్యథయె! కావున నన్ను నావిభునికడకుఁ

దగువఁ గొనిపోవఁగదవయ్య! దేవదేవ|| 65

సీ|| కర్పూరంపు విడెంబుఁ గొంకునకచ్చుచో | హస్తసంస్పర్శచే నమరు

సుఖము

నెలమి మనోహరుం డేకాంతమాడుచో | నాస్యసంస్పర్శచే నమరుసుఖముఁ

బవళించుతఱిఁ బాదాబ్జాతమ్ము లొత్తుచో | నంఘ్రిసంస్పర్శచే నమరుసుఖముఁ

జంకఁ బిడ్డను ప్రాణసఖునకందించుచో | నంగసంస్పర్శచే నమరుసుఖము||

గీ|| నోఁచఁజాలని నావంటి మందభాగ్య

రాలిజీవన మెన్ని చందాలనైన

వ్యథయె కావున నన్ను నావిభునికడకు

దయను గొనిపోవఁగదవయ్య! ధర్మమార్గ|| 66

సీ॥ హస్తాబ్జమునఁ జెక్కుటద్దంబుగీలించి | బ్రతుకునే గర్భనిర్భాగ్యురాలు?
అంగుళీకంబు నాసాగ్రంబునను జేర్చి | బ్రతుకునే ఘోరపాపాత్ము
రాలు?
ఈక్షణంబును భూతలైక లక్ష్యముఁ జేసి | బ్రతుకునే పరమ దుఃఖార్తు
రాలు?
విమనస్కయై లోక విభవంబులను రోసి | బ్రతుకునే దురదృష్టవంతు
రాలు?

గీ॥ అట్టి బాలవితంతువు నవనియందు
లేక యుండంగఁ జేసిన లోకమునకు
లోటురాఁబోదు సత్కృపలోఁ దలంచి
ధవునితోఁ గూర్పవే! నన్ను ధర్మమూర్తి ! 67

సీ॥ కంటికి నేలకొక్కెలై ధారగా నశ్రు | జలములోఁ దేల్చెడు పాపజాతి
యెవతె?
శోకాగ్ని వీఁప మోమును జేర్చి సంతప్త | చిత్త యయ్యెడు పాపజాతి
యెవతె?
సారెకు వేఁడి నిట్టూర్పులు నిగుడించి | ఘూర్ణిల్లెడు పాప జాతి
యెవతె?
నేలఁ బ్రాయుచుఁ గాలి వ్రేలితో బ్రతుకుపై | రోఁత నొందెడు పాపజాతి
యెవతె?

గీ॥ అట్టి బాలవితంతువు నవనియందు
లేక యుండంగఁ జేసిన లోకమునకు
లోటురాఁబోదు సత్కృపలోఁ దలంచి
ధవునితోఁ గూర్పవే! నన్ను ధర్మమూర్తి ! 68

సీ॥ పాపిష్ఠి [illegible] యముడు [illegible] | [illegible] !
[illegible] | [illegible] ?
[illegible] దుఃఖంబు [illegible] | [illegible] ?
[illegible] | [illegible] ?

గీ॥ [illegible] ! [illegible] !
[illegible] ! [illegible] !
[illegible] ! [illegible] ! [illegible]
[illegible] ? ౬౯

సీ॥ ధీమంతులార! [illegible] ! [illegible] | బాల్య [illegible] !
[illegible] ! [illegible] ! [illegible] | [illegible] !
[illegible] ! [illegible] ! [illegible] | [illegible]
[illegible] !
[illegible] ! [illegible] | [illegible] !

గీ॥ [illegible]
[illegible] ! [illegible] ! [illegible]
[illegible] బాల్య [illegible] ములను
[illegible] ! [illegible] !! [illegible] !!! 70

సీ॥ ఆశచేఁ గోలాహలంబునఁ గన్యలమార్చి | పసులఁ బెంచ్చినాడు ప్రబుద్ధులారా!
సగలకై తూఁటుంబ్రేఁ దొగవిఱిస్త్రీ | పంచుకుంచఁ దిగగాడు కొమ్ములారా!
అల్లుండ్రియుండ్లెల్ల నిల్లిలు గావించి | యప్పుఁ దీర్చుకొను మహాత్ములారా!
నరమాంస మమ్మి ధనముఁ గూర్చి గర్వించి | చరియించు బ్రాహ్మణజనములారా!

గీ॥ వృద్ధధనికులకు సుతల నిచ్చినారు
మృతికిఁ గాచుక యుండెడు నెపములారా!
ఆత్మకార్య ధురంధరులారా! మీకిది
మంచి కాదిది! యింకనైన మానరయ్యా! 71

సీ॥ అకటా! "పరోపకారార్థమిదం శరీర"మన్ | మాటఁ దలంచుఁ డో మహాత్ములారా!
వాత్సల్యమున "నాత్మవత్సర్వ భూతాని" | యనుసూక్తి నెంచుఁడో యయ్యలారా!
సదయాత్ములై "యహింసాపరమోధర్మ" | యనుసూక్తి భావించుఁ డన్నలారా!
నిరతంబుఁ "బాపాయ పరపీడన"మ్మంటఁ | దగ విచారించుఁడో తల్లులారా!

గీ॥ బాలికల నిట్లు దుఃఖాబ్ధి పాలుచేయు
పురుషులకుఁ గష్టసుఖములు బోధచేసి
శిశువులకు వివాహంబులు చేయకుండ
నడ్డు పడరమ్మ! మీరైన నమ్మలారా! 72

సీ॥ జాగ్రత్తి నారంబు సర్వంబు విడనాడఁ । జెప్పఁగాఁ దగునే? పెద్ద
లారా!
కన్నబిడ్డలమీఁద కనికరము విడనాడఁ । జెప్ప నే? యిఁకమీఁదఁ జెలువ
లారా!
దయమాలి సర్వదా తలవంచి విడనాడఁగ । ధర్మమార్గంబా నే? బుధజనులారా!
స్వాతంత్ర్యము మరి సర్వస్వమును గన్నలనిట్లు । హింసింపఁ బాడియే? యింతు
లారా!

గీ॥ కన్నతల్లుల పిల్లలఁ గాంచి కన్న
సుఖము వీడఁగ నున్నదే? సుదతులారా!
స్వాతంత్ర్యములకన్న స్వాధీన సర్వములకన్నఁ
గాత్రరక్షణ మెక్కుడే? కాంతలారా! 73

సీ॥ కన్న బిడ్డలకన్న కరుణాకరముఁ గల్గు । దాఁచఁబోవఁ దయ్య! యో
యనఘులారా!
బసవంపులను గ్రద్దలను బోవఁ గట్టి । నల యుండఁబోవఁ డోయయ్య
లారా!
పుత్రికలను గనుఁగొని పుత్రులఁ గనుటాస । దయతోడఁ జూడుఁడో
తండ్రులారా!
నోరు లేనట్టి కందుల నేచనయుసు । తగునొకతప్పదో సుగుణులారా!

గీ॥ బాలవితంతువుల నిట్లు బాధపెట్టు పాట్లు
నింత తెలియకుండుటయ్య యేమొ సుజనులారా!
మానవతియె వీడఁ బట్టిన మదికి నెట్టు
లందుకోనుయుంచుఁ దప్పు! యేమొ యువతులారా! 74

సీ॥ మనదేశ జనసంఖ్యయును వృద్ధిఁ గాకున్న । పోవుచున్నదేమొ? యూహింపరయ్యా!
శాస్త్రవేత్తయు పరిగణింపఁగనట్లె । సుఖియించుచున్నామొ? చూడరయ్య!
ఆఁడువారికిని నాశనసంగతి । బలియుచున్నదా? లేదా? తెలియరయ్య
విధవలై స్త్రీలెల్ల విధవలుకానిచో । సృష్టిసాగుట యెట్లొ? చెప్పరయ్య

గీ॥ పురుషులును స్త్రీలు నైక్యంబుఁ బొరయకున్నఁ
బూజ్యమైన స్వాతంత్ర్య స్వరాజ్యములను
బడయు టెట్టులొ? మీరలే నుడువరయ్య?
పుణ్యజనులార? భారతపుత్రులార? 75

సీ॥ సీతాకాంతంతటి పతివ్రతయో? । ద్రౌపదియంత విద్వాంసురాలో?
సావిత్రియంతటి సద్గుణవతియొక్కొ? । విదురకాంతంతటి ధీరమతియొ?
సుమతికాంతంతటి సుమశీలనామయో? । సత్యయంతటి సాహసాస్తురాలో?
దమయంతియంతటి ధైర్యసమేతయో? । చంద్రమతియంత సాధ్వియొక్కొ?

గీ॥ అంతవారల మముఁ జేయరయ్య నేఁడు!
నియమములతోడఁ గూడ సాంఘికము నెల్ల!
సంస్కరించుటకెన్న యేసరణినైన!
మాన్యులార! స్వదేశాభిమానులార!

సీ॥ కాంతామణుల వేద గాఁగ నెంచుట స్వదే | శాభిమానులకు లక్షణము కాదు
అబలలయాపద లణఁచకుండుట స్వదే | శాభిమానులకు భావ్యంబు కాదు
అన్యాయముగ స్త్రీల నవమానము సేయుట స్వదే | శాభిమానులకు శ్రేయంబు కాదు
స్త్రీల బానిసలుగాఁ దలంచుట స్వదే | శాభిమానులకు యోగ్యంబు కాదు

గీ॥ స్త్రీల బానిసలఁ జేయు దేశ సముద్ధరణ
సుస్థిరంబు కాదు కావున యువతీమణుల
గౌరవింపుఁడీ కాలానుకూలకృత్యములఁ
బూనఁ గదరయ్య! దేశాభిమానులార! 77

సీ॥ కూటికై మీరు బోయఁ గాసి చేయుట గాదు | నలముకొని సాధింప సత్యంబు గాదు
పనిపాటులందు చేదోడు వాదోడు గాదు | యేలయింపఁగా సజ్జనులకు
గాదు
పుడమిఁ జెందు వివాహమ్ముఁ బెట్టుటగాని | నాఁడు చేయు తప్పుఁ జూపి వారలను గాదు
భాగ్యభోగ్యముల మీరు పొందుటయు గాదు | తలపోయుఁ జేరదీయుట గాదు

గీ॥ తెగువఁ జూపక మీరాఁదిపగ నుడిపిచి
సౌసరంబున సమకు గాంచి సమత నించి
కరుణతో నించి మమ్ములఁ గావరయ్య!
పురుషవరులార! యోగ్య పురుషులార! 78

కీ॥ భ్రూణహత్యలమాన్పఁ బుణ్యంబులభియించుఁ । గూనలపెండ్లిండ్లు మాన
రయ్యా!

పుత్రదానముఁ జేయఁ బుణ్యంబులభియించుఁ । గూనలపెండ్లిండ్లు మాన
రయ్యా!

పురుషభిక్షముఁ బెట్టఁ బుణ్యంబులభియించుఁ । గూనలపెండ్లిండ్లు మాన
రయ్యా!

పాలఁతులఁ బ్రతికింప పుణ్యంబులభియించు । గూనలపెండ్లిండ్లు మాన
రయ్యా!

గీ॥ అకట! పిచ్చుకపైఁ జంద్రహాసమట్లు
లబలలను మీరుమాపయి నలుకయేల!
మమ్ముఁ గరుణించి చేపట్టి మనుపరయ్య!
పురుషవరులార! యోపుణ్యపురుషులార! 79

సీ॥ శరణాలయంబులఁ గరుణతోఁ గట్టించి । నిలువనీడను మాకు నిలుపరయ్యా!
వృత్తివిద్యల నేర్పి వృత్తులఁ గల్పించి । జీవనోపాధులఁ జేర్పరయ్యా!
పరిణయవాంఛచేఁ బరితపించెడివారిఁ । గోరినవరులతోఁ గూర్పరయ్యా!
ప్రియముమైఁ బ్రహ్మచారిణులైనవారల । నెక్కుడుభక్తిఁ బూజింపరయ్యా!

గీ॥ దైవదత్తంబులైన స్వాతంత్ర్యములను
భోగభాగ్యంబులను సమభాగమిచ్చి
సోదరీరత్నములనెల్ల నాదరించి
పుణ్యకీర్తులఁ గొనరయ్యా! పురుషులార : 80

సీ॥ [illegible] । [illegible] పదములందుఁగలఁగఁజేసి
మేటిసాధుసత్పురుషుల [illegible] గా । [illegible] పదములందుఁగలఁగఁజేసి
కాటకంబుల [illegible] । [illegible] పదములందుఁగలఁగఁ
జేసి
[illegible] । [illegible] పదములందుఁగలఁగఁజేసి

గీ॥ బాల్యవివాహోత్సవములను బాపరయ్య !
బాలవితంతువులకన్ని బడసినయంత
[illegible] బాగుపడదు
కాన బాల్యవివాహముల్ మానరయ్య ! 81

ఉ॥ అన్నలార ! నా [illegible] ! యన్న । కూఁతురుమాటలు విని కుంది
కుంది
అన్నలార ! నామగండు చచ్చెనన్న [illegible] । వలవలకన్నీరు వంచి వంచి
మగఁడు వచ్చునె ! చాలవగచెదచ్చునె ! యన్న । పలుకులాలకించి వగచి
వగచి
నాయన [illegible] యింటికిఁ బోవ । సిగ్గుదించువన్న యేడ్చియేడ్చి

గీ॥ తనయయవ్యక్త వాక్యముల్ దలఁచి దలఁచి
యక్కటా ! యంచు హా ! దైవమా ! యటంచు
వనటనొంది యయ్యో ! పాపో ! యనుటకంటెఁ
గూఁతులకుఁ బెండ్లిసేయుట మానరాదె ? 82

సీ॥ కల్యాణవేళ మంగళసూత్రమును గట్టు । తరుణంబునందు సీతాయిమగఁడు
సాహసమున్ప్రా స్థాళీపాక మొనరించు । తఱియందె యల్ల చంద్రమ్మమగఁడు
పాకెన్న నాఁడు సంభాషనల్ విప్ర సం । దలికచ్చు వేళ మీనాక్షిమగఁడు
నాకబలియొసఁగ్గ నాఁడుసంకల్పమారంభించునప్పుడె భ్రమరాంబమగఁడు॥

గీ॥ పదియు నాలవ పండువు గడియ లున్నె
దేవదేవుమగండు గతించె ననుచు
సరములను మోదుకొనుచు వందురటకంటెఁ
గూఁతులను వృద్ధులకు నీయకుండరాదె 83.

సీ॥ పెదరైతుల నేడిపించుమస్టవ్యాగి కొనఁడొకో? వందల కొలఁదిధనము
పశుప్రదానంబు చేసెడన క్షత్రియ బిల్లఁ గూడఁ బెట్టరె? వేలకొలఁదిధనము
కొడుకుతెరంబు చే గాయిక సాయిలు కూర్చరో? లక్షలకొలఁదిధనము
దానమిష్టాగ్నిగోబల్ నాదుణగతి బొంగ కొనిపోఁ గలరొకో? కోట్లకొలఁది ధనము

గీ॥ కూడఁబెట్టుటకేమి ధనము కీ! కీర్తికని
మాలినధనంబు కాల్పనే జాలికలను
సంఘనంబైన ధనము కై తగవుమాలి
విక్రయింతురె కటకటా వెట్టులార 84

సీ|| బాలురఁ గల్పించి జనుల [illegible] మేలు | [illegible]
కులము [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible]

[illegible] | [illegible]

గీ|| నా[illegible]
[illegible]
[illegible] నే? [illegible]
ఎంత పుణ్యులార! [illegible] 85

సీ|| బాలరండల విలాపము నాలకించిన | [illegible] నె?
బాలరండల విలాపము నాలకించిన | [illegible] నె?
బాలరండల విలాపము నాలకించిన | [illegible] నె?
బాలరండల విలాపము నాలకించిన | [illegible] నె?

గీ|| [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] కారుణ్యమూర్తులార! విప్రులార! 86

సీ॥ అగ్నిహోత్రియునైన యంభోధి జలమునకుఁ । జేయఁబూనడు సమాధి నిర్భయుఁడైన
క్షారవాలమూఁత గాఁగైకొని పాథోధి । నీరసెంచెడు బుద్ధిహీనుఁడైన
క్షీరమేళనచేఁ బయోరాశి క్షారత । మాన్పనూహించెడు మందుఁడైన
బడబానలంబును బట్టంగఁ దలపోసి । జలధిలోనఁ జొచ్చు నజ్ఞుఁడైనఁ

గీ॥ క్షుద్రతరకన్యకావర శుల్కములను
బాల్యవిషమవివాహముల్ బాగటంచుఁ
బలుకఁజాలఁడు మీవంటి ప్రాజ్ఞులకివి
గూడవిఁకమానుఁడో బ్రహ్మకులజులార! 87

సీ॥ అమయం బణఁపసిద్ధౌషధంబగునంచు । విషముఁ గ్రోలఁదలంచు శిష్టుఁడైన
ఘనమైననీరు వట్టును దీర్చుకొననెంచి । నెయిద్రావికొనునవినీతుఁడైన
నేలనింగియుఁబట్టి తాళంబువాయింప । మానసంబునఁ గోరు మందుఁడైన
బలురోసమున రొప్పు పులిమీసములఁబట్టి । వ్రేలాడఁబూనెడు వెఱ్ఱియైనఁ

గీ॥ క్షుద్రతరకన్య కావరశుల్కములను
బాల్యవిషమ వివాహముల్ బాగటంచుఁ
బలుకఁజాలఁడు మీవంటి ప్రాజ్ఞులకివి
గూడవిఁకమానుఁడో బ్రహ్మకులజులార! 88

సీ॥ [illegible] సులభంబుగ | [illegible]ఖ్యలెందున నైన నాల్గు యుడిరి?

వేదంబులందైన విధియింపఁ బడియెనే; | స్మృతులయందైన నెప్పుఁ బడెనె?

మన పూర్వులెవ్వరైన నాచరించియుంటిరే? | యే దేశమందైన నిట్టులకలదె?

ఈ దేశమందైన నెల్లవర్ణంబులు | వారిట్లు చేయుచున్నారె? యొందు

గీ॥ లోకవిరుద్ధమై సుజ్ఞలోకదృష్టి
భంగకరమైన పని చేయ భావ్యమగునె?
మదిని దయఁజూపి యీకీడుమాన్పరయ్య!
ధనికపురుషులార! ధర్మవాదులార! 89

సీ॥ కాలానుకూలంబుగా లోకవిజ్ఞులై | సంఘసంస్కరణంబు సలుపరయ్య!
ఆగ్నలటంచుఁ బ్రాయశ్చిత్తములటంచు | లోకుల బెదరింపఁ బోకుడయ్య
పాపపుణ్యములటంచు భీతుల భీతించి | విత్తంబుఁ గూర్చుట విడువరయ్య!
బాలవితంతువులు పడుచున్నపాట్లెల్ల | నెల్లవారలకు బోధింపరయ్య!

గీ॥ బాధపడుచున్న మా దుఃఖముల్ మాన్పరయ్య!
పక్షపాతంబు మీకేల? వదలరయ్య!
భూసురోత్తములార! సన్న్యాసులార!
ధీరవరులార! పీఠాధికారులార! 90

సీ॥ బాల్యంబునందె భర్తఁ బాసిన బాలిక । చేఁ గల్గుచేటు వీక్షింపరయ్యా?
యమకంబు పాంచి దేహంబు నిల్పఁగ లేక । స్వచ్ఛంద వృత్తి నయం బిచ్చిపోదు
గూఢ గర్భమ్ములతో నా? తెరచేలిని దేలుఁ । దేలిన యావిరాఁగ ననిల్పు
నచ్చవంత నెలోక నిందకు భీతిల్లి । భ్రూణహత్యలఁ జేయు బుద్ధిఁ బోను॥

తనకు బంధుపాలకుఁ దల్లిదండ్రులకును
నత్త మామలకును నపయశముఁ దెచ్చు
కులము మానంబుఁ గూల్చి గోడుఁ గూర్చుఁ
నరక నిహపరములకును జేటుఁ దెచ్చు॥ 91

సీ॥ మనువివాహంబుల మంత్రాల యర్థంబు । నెందుకైనను విచారించరాదె?
మనుధర్మశాస్త్రమేమనుచు బోధించునో? । యదికూడఁ జింతసేయంగ
రాదె?
దేశకాలములఁ జింతించి ప్రస్తుతమేది । యనుకూలమో? దానిఁ గానఁగ
రాదె?
పెద్దదేశముల వారి వివాహములెట్లు । లాచరింతురో దాని నరయరాదె?

గీ॥ బాల్య వైవాహికంబుల వల్లఁ గలుగు
మాలకూటికిం బెనుగడు మేలుకాదె?
పుష్పవతు లైనయందాకఁ బుప్పఁ బోండ్ల
నుంచి పెండ్లిండ్లు సేయంగ నొప్పరాదె? 92

సీ॥ రమణీపినాశ కారణమైన [illegible] | [illegible] వందగదటన్న
[illegible] మను[illegible]ల [illegible] | [illegible]
[illegible] సంతానం[illegible] [illegible]యు [illegible] | [illegible]ములందరా
[illegible]
[illegible]యుత[illegible] [illegible] | [illegible]?

గీ॥ [illegible]లలో [illegible]
[illegible] మును దురాచారములను
[illegible] యతి [illegible]
[illegible]? [illegible]?॥ 93

సీ॥ ప్రకృతి శాస్త్రములు [illegible] | [illegible]
[illegible]?
[illegible] శాస్త్రములు [illegible] | [illegible]
[illegible]?
[illegible]లంగలు నేక భంగి[illegible] | [illegible]?
[illegible] సంస్కృ[illegible] లని [illegible] | [illegible]
[illegible]?॥

గీ॥ పూర్వ [illegible]లను చేసి [illegible]
[illegible]లను దెచ్చి పెట్టి నీ[illegible]లకును
[illegible]బాలిక యేడుచుచుంటి[illegible]
బాల్య [illegible]? 94

సీ॥ బాల్యంబునఁ బెండ్లియటంచుఁ దనమగం డితఁడంచు । నెంచఁగలేని సంత
ఖమకంబు సింపవచ్చు.
కొమరొచే పలనైనఁ బెనిమిటిపొత్తున । భుజియించి ముచ్చటఁ బొంద
వచ్చు.
అలుకపాన్పునఁ జేరినప్పుడైన భర్తకుఁ । దెలనాకు మడుపులందింప
వచ్చు.
తమిఁ బునస్సంధాన సుముహూర్తమునైనఁ । బతితోడ శయ్యపైఁ
బండవచ్చు॥

గీ॥ తనివి దీఱమగనిఁ గనినైన నొకనాఁడు
మనసుకొంత దీర్చుకొనఁగవచ్చు
యువతులకు వివాహమొనరించితిర యేని
గాన స్త్రీలఁ గరుణఁ గావరయ్య! 95

సీ॥ స్మృతిశాస్త్ర శ్రుతిపురాణేతిహాసనికాయ । మిదియుక్తమంచు ఘోషించుఁ
గాక
ఆబాలగోపాల మఖిల మానవకోటి । యిదిమేలటంచు భాషించుఁ
గాక
బాంధవ పరిజనహితాప్త పురోహిత శ్రేణి । యిదితప్పదంచు వేధించుఁ
గాక
కలమతపరితతి యేకగ్రీవముగ నొత్తి । యిదిధర్మమంచు బోధించు
గాక॥

గీ॥ వెతలు తమకెన్నియో సంభవించుఁగాక
దంపతులకెల్లదుఃఖ సంధాయకమ్ము
లైన యుద్వాహములను జేయఁగరాదు
ధరణిసురులార? యీనీతిఁ దలఁపరయ్య? 96

సీ॥ దైవసృష్టికి విరోధమ్ముగాదొక్కొ? సం । తతినొంద విధవనుఁ గాదటన్నఁ
బ్రకృతి ధర్మమునకు భంగంబు గాదొక్కొ? । రండ భోగములందరా నటన్న
నీతిదృష్టికిఁ బక్షపాతంబు గాదొక్కొ? । స్త్రీలకు మార్వెండ్లి చెల్లదన్న
నవనాగరికతను నష్టంబు గాదొక్కొ? । యీ దేశనియమంబు గాదటన్న॥

గీ॥ స్వార్థపరతను ఛాందసుల్ పల్కినట్టి
మనుజధర్మంబె నిజముగాఁ దలఁపఁబోక
విధవలను నధవలను గావింతు రేని
శ్రేయమగు నన్నలార! యోజింపరయ్య? 97

సీ॥ "లతికూనలను గళాన్వితలను గావించి । జ్ఞానమిచ్చుట తప్పుగాదుసుండు
తనియుబోఁడాలకు స్వాతంత్ర్యభాగ్యమొసంగి । గారవించుట తప్పుగాదుసుండు
అతివల కీడేనసంగాక వైవాహి । కర్మ్ముఁ జేయమి తప్పుగాదుసుండు
వలసిన విధవకుద్వాహంబుఁ గావించి । యాదరించుట తప్పుగాదుసుండు

గీ॥ విశ్వమానవనాజంబు లీశ్వరప్ర
సాదితమ్ము లుత్తమాంగ రక్షకము లజ్జ
గంధులకుఁ బ్రాణపదములై క్రాలు కేశ
ఖండనముఁ జేయమియుఁ దప్పుగాదు సుండు 98

సీ॥ సంగీతమందును సాహిత్యమందును యుక్తియందును మంచి వ్యక్తియందు

చక్కఁదనమునందు జవ్వనంబందును బలమునందును బుద్ధిబలమునందు

సద్గుణంబులయందు సరసతయందును మీర మొండొరులకుఁ దీసిపోక

తనువులు రెండుగాఁ దనరుచున్నను నెల్లభావములందు నేకమగుచు॥

గీ॥ పాశ్చిమంబున నన్యోన్య సఖ్యులగుచుఁ

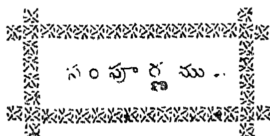
చిరతరాయువు సంతతి సిరియుఁ గలిగి

సౌఖ్యకీర్తుల నోలాడు సతులుఁ బతులుఁ

గలిగి భారతవర్షంబు వెలఁగుఁగాక! 99

సీ॥ సద్విద్యలను నేర్ప స్వాతంత్ర్యములనిచ్చి
స్త్రీలఁ బూజనము లాదరింత్రుఁగాత!
దంపతులకు సౌఖ్యసంపత్తి యలరారు
ప్రౌఢ వివాహముల్ ప్రబలుగాత!
విధవా వివాహముల్ విహితంబులై యొప్పి
భ్రూణహత్యలు లేకపోవుఁగాత!
యువతులు ఘోషపద్ధతి కార్యములందు
గదిని సుంసుంజ వేయుదురుగాత!

గీ॥ అసమ వైవాహికములెల్ల నణఁగుఁగాత!
కన్యకాశుల్కములు నింగిఁ గలియుఁగాత!
భూరివరశుల్కములు మాసిపోవుఁగాత!
ఎల్లశుభములు నిందు వర్ధిల్లుఁగాత! 100

తప్పొప్పుల పట్టిక

:0:

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
12	15	పిడుట	విడుట
13	8	ప్రేమనుబంధంబు	ప్రేమానుబంధంబు
14	1	ఘుషఘుమ	ఘుమఘుమ
15	15	సంచు	నంచు
16	4	దిక్కెవరు	దిక్కెవరును
	9	స్నానము	స్నానము
	11	యంచు	యందు
18	1	పెండ్లిడ్ల	పెండ్లిండ్ల
18	13	సతి	సతీ
21	13	పెర	పితృ
24	11	బ్రతుకెబ్రతుక	బ్రతుకుబ్రతుక
30	3	వాండ్రతో	గాండ్రతో
34	14	చిత్త	చేత
42	12	దాయుఘుట్టిగొ	దాయులఁగొట్టి

